

ABDULLA AVLONIY – MA'RIFATPARVAR VA MILLAT FIDOYISI

Erkinjonova Raximaxon Baxtiyor qizi

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti 1-bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15424092>

Annotatsiya: Ushbu maqolada Abdulla Avloniy hayoti, faoliyati va tarixiy merosi haqida to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Pedagog, ta'lim, jadidchilik, meros, kitob. Tarbiya.

KIRISH

XX asr boshlarida o'zbek xalqining milliy o'zligiga, ma'naviy uyg'onishiga xizmat qilgan ko'plab buyuk siymolar yetishib chiqdi. Ularning ichida Abdulla Avloniy o'zining ma'rifatparvarligi, pedagogik qarashlari, adabiy va ijtimoiy faoliyati bilan alohida o'rin egallaydi. U o'z xalqini jaholatdan chiqarish, yoshlarga zamonaviy ta'lim berish va milliy uyg'onish ruhini singdirish yo'lida fidokorona mehnat qilgan.

ASOSIY QISM

Abdulla Avloniy 1878-yil Toshkent shahrida tug'ilgan. Dastlab eski maktabda, keyinroq yangi uslubdagi maktabda tahsil olgan. Yoshligidanoq ilm-fanga, adabiyotga, til va tarixga qiziqqan. 1904-yilda "Jamiyati xayriya" a'zoligiga qabul qilinib, ijtimoiy-ma'rifiy faoliyat boshlaydi.

U 1909-yilda Toshkentda yangi uslubdagi maktab ochib, zamonaviy ta'limni yo'lga qo'yadi. Maktabda o'quvchilarga ona tili, adabiyot, tabiatshunoslik, tarix kabi fanlar o'rgatilgan. Avloniy nafaqat ustoz, balki darsliklar muallifi sifatida ham faoliyat yuritgan. Avloniy o'zbek adabiyotining taraqqiy etishiga ham katta hissa qo'shgan. Uning eng mashhur asari – "Turkiy guliston yoxud axloq" bo'lib, unda axloqiy tarbiya, insoniylik, odob-axloq, vatanparvarlik kabi tushunchalar keng yoritilgan. Bu asar orqali u yosh avlodni ma'naviy yetuk shaxs qilib tarbiyalashni maqsad qilgan. Shuningdek, "Maktab gulistoni", "Adabiyot yoxud milliy she'riyat", "Tarbiya" kabi asarlarida ta'lim-tarbiya, axloqiy me'yorlar va milliy ruhni yoritadi. Uning she'rlari ham ijtimoiy-siyosiy mazmun bilan yo'g'rilgan bo'lib, xalqni uyg'otishga, milliy birlikka chaqirgan.

Avloniy jadidchilik harakatining faol a'zosi sifatida xalqni ilm-fanga, zamonaviy hayotga yetaklashni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. U eskicha maktab va qarashlarga tanqidiy yondashgan, yangi uslubdagi maktablar, teatr, gazeta va jurnallar orqali xalq ongini yoritishga harakat qilgan. Abdulla Avloniy 1934-yilda vafot etdi. Mustaqillik yillarida uning merosi qayta o'rganildi, asarlari nashr etildi, nomi abadiylashtirildi. 2021-yilda Prezident qarori bilan "Abdulla Avloniy nomidagi pedagogika instituti" tashkil etildi.

XULOSA

Abdulla Avloniy o'z hayoti va ijodi orqali xalqiga chin dildan xizmat qilgan, ma'rifat va axloqni asosiy qadriyat sifatida targ'ib etgan buyuk siymodir. Uning asarlari, pedagogik qarashlari va jadidchilikdagi faoliyati hozirgi kun yoshlariga ham ibrat bo'lib xizmat qilmoqda. Uning "ilm va ma'rifat – najot yo'li" degan g'oyasi bugun ham dolzarbdir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, Abdulla Avloniyning asarlari, pedagogic qarashlari va faoliyati nafaqat biz balki bizdan keyingi avlodlarga ham ibrat vazifasini bajaradi.

References:

Используемая литература:**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Qosimov B. Jadidlar va ularning ma'rifiy merosi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2009.
2. Rajabov A. Abdulla Avloniy: hayoti va ijodi. – Toshkent: "Ma'naviyat", 2018.
3. O'zbek milliy ensiklopediyasi. – Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi", 2000. 1-jild.
4. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: Ma'naviyat, 1992.
5. Avloniy A. Maktab gulistoni. – Toshkent: "O'qituvchi", 1992.